

Μάθημα 22ο

Ἡ κατασκευή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (Β').

ἤγάμε, παιδιά, τήν περασμένη φορά γιά τήν κατασκευή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὅτι «ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς». Εἴχαμε ἀναφέρει πὼς ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ὑλικά στοιχεῖα πού συναντοῦμε στή φύση, στή γῆ, καί ὅτι πράγματι εἶναι χοῦς, χῶμα ἀπὸ τῆ γῆ· μάλιστα δώσαμε καί μερικές ἀναλύσεις τῆς κατασκευῆς του.

Ἀλλά, παρὰ ταῦτα, ἐνῶ ἐκ πρώτης ὄψεως μοιάζει νά ἔχει μία εὐτέλεια, μία φτώχεια δηλαδή, ἐν τούτοις τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶπαμε ὅτι ἔχει κατασκευαστεῖ γιά τήν αἰωνιότητα. Αὐτό εἶναι πού κάνει τήν ἀνθρώπινη ὑπαρξη, σῶμα καί ψυχή, νά ἔχει μέγιστη ἀξία.

Πράγματι, τόσο μεγάλη ἀξία ἔχει, ὥστε γι' αὐτόν τόν ἄνθρωπο, σῶμα καί ψυχή δηλαδή, στάλθηκαν οἱ προφῆτες, ἀπλώθηκε ὁ οὐρανός, ὁ ἑναστρὸς οὐρανός, ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος,¹ ἀλλά ἦλθε καί ὁ ἴδι-

1. PG 48, 1029, 23-34: «Οὐ καταφρονῶ ἀνθρώπου· κἂν εἷς ἦ, ἀνθρωπὸς ἐστὶ, τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον... δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη, καὶ ἥλιος φαίνει, καὶ σελήνη τρέχει, καὶ ἀἷρ ἐξεχέθη, καὶ πηγαὶ βρύνουσι, καὶ θάλαττα ἠπλώθη, καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν, καὶ νόμος ἐδόθη· καὶ τί δεῖ πάντα λέγειν; Δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο».

ος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ δείξει ἀκριβῶς τὴ μεγάλη ἀξία τοῦ δημιουργήματος *ἄνθρωπος*, καὶ συνεπῶς καὶ τοῦ σώματος.

Τό σῶμα λοιπόν εἶναι μέρος τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, χωρὶς τό ὅποιο ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νὰ λέγεται *ἄνθρωπος*, καὶ ἔχει κατασκευασθεῖ, ὅπως σᾶς ἐξήγησα, γιὰ τὴν αἰωνιότητα.

Αὐτό εἶναι ἓνα θεμελιῶδες δόγμα τῆς πίστεώς μας, τό ὅποιο βεβαίως οὐδέποτε διανοήθηκε ὁ ἄνθρωπος, ὅπως καὶ καμμία ἀπό τίς φυσικές θρησκείες. *Φυσική* ὀνομάζεται ἡ κατ' ἐπινόησιν θρησκεία, ὅπως δηλαδή τὴ φαντάστηκαν οἱ ἄνθρωποι, τὴν κατασκεύασαν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι κατ' ἐπινόησιν θρησκεία, κατ' ἐπίνοιαν· εἶναι ἐξ ἀποκαλύψεως.

Μᾶς λέει τό βιβλίον Σοφία Σολομώντος, στό 2ο κεφάλαιο, ὅτι «ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπο ἐπ' ἀφθαρσίᾳ καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ιδιότητος ἐποίησεν αὐτόν· φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον»².

Ὡστε λοιπόν ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ εἶναι ἀθάνατος. Εἶδατε; λέει «ἐπ' ἀφθαρσίᾳ»!

Πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅτι ὑπάρχει διάκριση μεταξύ ἀφθαρσίας καὶ ἀθανασίας. Ἡ ἀφθαρσία ἀναφέρεται στή μεταβολή τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, ὅπως γιὰ παράδειγμα τό ὅτι μεγαλώνω, τό ὅτι ἄρρωσταίνω, τό ὅτι αἰσθάνομαι τὴν πεῖνα ἢ ὅτι εἶμαι χορτᾶτος· ὅλες αὐτές οἱ μεταβολές τοῦ σώματος λέγονται *φθορά*. Τό ὅτι εἶμαι νέος καὶ γερνάω, αὐτό δέν ἀναφέρεται στή θνητό-

2. Σοφ. Σολ. 2, 23-24.

τητα, αλλά στή φθορά. Ὁ Χριστός, ὅπως θά γνωρίζετε, νίκησε καί τή φθορά καί τή θνητότητα, καί τά δύο.

Ἔτσι, βλέπουμε ὅτι τό ἀνθρώπινο σῶμα, ὁ ἄνθρωπος γενικά, ἔχει κατασκευαστεῖ νά εἶναι ἄφθαρτος, καί ὅτι ὁ θάνατος (γιά τόν ὁποῖο θά μιλήσουμε ἰδιαίτερος, ἴσως τοῦ χρόνου) εἶναι ὁ μέγας παρείσακτος μέσα στή δημιουργία, καί προέκυψε ἀπό τόν φθόνο τοῦ διαβόλου· δηλαδή ὁ διάβολος εἰσηγήθηκε στούς πρωτοπλάστους τήν παρακοή, καί ἡ παρακοή γέννησε τόν θάνατο.

Ὁ θάνατος, ὅπως τό βλέπετε καθαρά, δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ· ὁ θάνατος δέν εἶναι φυσικό φαινόμενο. Τό ἀκούσατε αὐτό, παιδιά; Θά τό πῶ ἄλλη μία φορά: ὁ θάνατος δέν εἶναι φυσικό φαινόμενο! δέν εἶναι ἐκεῖνο πού πολύ λαϊκά πολλοί λένε *Τί νά κάνουμε;... Ἀφοῦ γεννηθήκαμε, θά πεθάνουμε... Ἔτσι εἶναι, νά πεθαίνουμε...!*

Δέν εἶναι καθόλου ἔτσι, νά πεθαίνουμε! Ὁ θάνατος εἶναι τό πιό ἀφύσικο πράγμα, τό πιό παράλογο πράγμα καί ἡ μεγαλύτερη παραφωνία καί καρικατούρα μέσα στή δημιουργία. Ὁ θάνατος ἐξοβελίζεται καί ὑπερνικᾶται μέ τόν θάνατο καί τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Θά ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Ἄρα βλέπουμε καθαρά ὅτι ὁ Θεός δέν ἔκανε τόν θάνατο, ἀλλά δημιούργησε τόν ἄνθρωπο γιά νά εἶναι ἀθάνατος.

Ἐάν, τώρα, τό ἀνθρώπινο σῶμα (γιά τό ὁποῖο συνεχῶς μιᾶμε, ἔστω κι ἂν θίγουμε καί λίγο τό θέμα τῆς ψυχῆς ὅπου χρειάζεται γιά νά βοηθηθοῦμε, καί φυσικά θά μιλήσουμε ξεχωριστά γι' αὐτήν), ἂν λοιπόν τώρα

τό ανθρώπινο σῶμα συγκριθεῖ μέ τό σύμπαν, παιδιά, καί μέ ὅλα τά δημιουργήματα πού ὑπάρχουν μέσα στήν κτίση, βλέπουμε ὅτι ἡ ἀνθρώπινη κατασκευή ὑπερέχει αἰσθητῶς.

Ἴσως σέ μερικά σημεῖα τά ζῶα νά ὑπερτεροῦν. Γιά παράδειγμα, ἔχουμε ζῶα πού ἔχουν μεγαλύτερο φάσμα ἀκουστικῆς· ὅπως εἶναι ὁ σκύλος, πού ἀκούει μέχρι τριάντα χιλιάδες κύκλους στό δευτερόλεπτο, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἀκούει γύρω στίς δεκαπέντε, δεκαοκτώ, βία εἴκοσι χιλιάδες κύκλους στό δευτερόλεπτο. Βέβαια ἔχουμε καί ζῶα πού τρέχουν περισσότερο ἀπό τόν ἄνθρωπο. Ἐπίσης ἔχουμε καί ζῶα πού βλέπουν καλύτερα ἀπό τόν ἄνθρωπο· ὅπως ἡ γάτα, πού βλέπει πολύ καλά, ἀλλά καί ἄλλα ζῶα, ὅπως τά πουλιά, πού μπορεῖ νά ἔχουν ἕνα ὀπτικό πεδίο περίπου 360 μοιρῶν. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος δυσκολεύεται νά καλύψει ἀκόμα καί τίς 180 μοῖρες, διότι τά μάτια του, ὅπως εἶναι μπροστά, δέν ἔχουν τή δυνατότητα νά βλέπουν πλάγια, καί χρειάζεται νά γυρίζει λίγο ἀριστερά λίγο δεξιά γιά νά προσεγγίσει κάπως τίς 180 μοῖρες. Θά λέγαμε λοιπόν ὅτι ὑστερεῖ σέ κάποια σημεῖα ὡς πρός τή σωματική κατασκευή συγκριτικά μέ κάποια ζῶα.

Ἀλλά δέν εἶναι ὅμως τά πράγματα ἔτσι, γιατί καί ἐκεῖ θά θαυμάσουμε τά ζῶα, πού κι αὐτά φυσικά εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ πού θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι ὑπερέχει ἡ ἀνθρώπινη κατασκευή εἶναι ὅτι μπορεῖ νά δημιουργεῖ ὅσα δέν δημιουργοῦν τά ζῶα, ἀκόμη κι ἂν αὐτά εἶχαν μυαλό σάν τοῦ ἀνθρώπου. Διότι τά ἀνθρώπινα μέλη, τά χέρια του, τά μάτια του καί λοιπά, εἶναι ἔτσι κατασκευασμένα, ὥστε νά μπορεῖ

τελικά ο άνθρωπος νά κατασκευάζει, όχι μόνο έπειδή έχει μυαλό, αλλά και έπειδή αυτά τά όργανά του είναι κατάλληλα για τόν σκοπό αυτό.

Βεβαίως και τά ζώα δημιουργοῦν. Τό χελιδόνι, ἄς ποῦμε, κτίζει τή φωλιά του μέ τό ράμφος του, παίρνοντας λάσπη μέ τό στόμα του. Ἔχουμε καταπληκτικές φωλιές ζώων. Ἀκόμα ἔχουμε τή μέλισσα, πού φτιάχνει τήν κηρήθρα της κατά ἕναν καταπληκτικό τρόπο, μέ τή βοήθεια βέβαια καί τοῦ στόματος καί τῶν πρώτων ποδιῶν της. Τά ζώα ὅμως δέν ξέρουν τίποτα ἄλλο νά κάνουν, γιατί τά όργανά τους εἶναι κατασκευασμένα γι' αυτό μόνο καί τίποτα ἄλλο, ἔστω καί ἂν εἶχαν λογική, τό ξαναλέω. Ἐνῶ τά ἀνθρώπινα χέρια καί τά ἀνθρώπινα μάτια, ὅπως εἶναι τοποθετημένα καί κατασκευασμένα, μποροῦν νά φτιάξουν τά πάντα... τόν πολιτισμό ὁλόκληρο!...

Γενικά θά λέγαμε ὅτι ὅλα τά μέλη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κατά τέτοιον τρόπο κατασκευασμένα καί ἐπιτήδεια, ὥστε νά ἐκφράζουν καί τό ἀρχέτυπό του, πού δέν εἶναι ἄλλο παρὰ αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Θεός Δημιουργός, ὁ Θεός Λόγος. Ἡ ἀνθρώπινη κατασκευή, ὅπως εἶπαμε, ἔχει ἀρχέτυπο τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου, καί αὐτήν φέρουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Πάντως, μέ τά μέλη τοῦ ἀνθρώπου ὅπως εἶναι κατασκευασμένα, ἔχουμε τίς τέχνες, ἔχουμε τίς καλές τέχνες, ἔχουμε τήν ἐπιστήμη, ἔχουμε τήν τεχνική... πού ὅλα αὐτά δείχνουν ποῦ μπορεῖ νά φτάσει ὁ ἄνθρωπος!

Ἀλλά ἡ ἀνθρώπινη κατασκευή, δηλαδή τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει μιᾶ ξεχωριστή ἀξία. Ἐκτός ἀπό

τήν ἐπιτηδειότητα τῶν μελῶν του νά κατασκευάζει ὅ,τι κατασκευάζει, ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι κάπου ἄλλου, εἶναι σέ κάποια ἄλλα σημεῖα. Θά ἤθελα ἰδιαίτερος νά τά προσέξετε, γιατί ἡ γνώση αὐτῶν θά μᾶς κάνει νά ἔχουμε μία πολύ διαφορετική στάση ἀπέναντι στό σῶμα μας.

Τό ἕνα εἶναι ὅτι τό ἀνθρώπινο σῶμα καθίσταται ναός τοῦ Θεοῦ! Αὐτό τό ἀνεβάζει πάρα πολύ ψηλά τό σῶμα, πάρα πολύ ψηλά. Σκεφθεῖτε δηλαδή ὅτι ὁ Θεός, ἀπό ὁλόκληρη τή δημιουργία Του, διαλέγει μόνο τόν ἄνθρωπο νά ἔλθει νά κατοικήσει μέσα του!

Λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στήν Α΄ Κορινθίους ἐπιστολή, 6ο κεφάλαιο, 19 χωρίο: «*Οὐκ οἶδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος ἐστίν;*». Δέν γνωρίζετε ὅτι τό σῶμα σας εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;...

Ἄλλου δέ ὁ Κύριος λέει: «*ἐλευσόμεθα καὶ μονήν παρ' αὐτῷ ποιήσωμεν*»³. Θά ἔλθουμε καί θά κάνουμε σ' αὐτόν, τόν ἄνθρωπο, κατοικία. Ποιοί «ἐλευσόμεθα»; Ἐγώ καί ὁ Πατήρ καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιο λέει, ἡ Ἁγία Τριάδα· γι' αὐτό μιλάει σέ Πληθυντικό Ἀριθμό. Καί συμπληρώνει: «*μονήν ποιήσωμεν*». Ὅπως λέμε *ἱερά μονή*, αὐτό ἐννοεῖ κι ἐδῶ, δηλαδή *ἱερή κατοικία*. Δηλαδή ἡ Ἁγία Τριάδα θά κάνει κατοικία στόν ἄνθρωπο!

Εἶναι ἀκατανόητο αὐτό... εἶναι ἀσύλληπτο!... Δέν μπόρεσε ποτέ ὁ ἄνθρωπος νά συλλάβει ὅτι μπορεῖ ὁ ἴδιος νά γίνει κατοικία τοῦ Θεοῦ! Πάντοτε, σίς φυσικές θρησκείες, ὁ ἄνθρωπος τοποθετοῦσε τόν Θεό ψηλά, εἴτε στόν Ὀλυμπο εἴτε στόν οὐρανό, ὅπουδήποτε

3. Ἰωάν. 14, 23.

ψηλά... πάντως ποτέ μέσα του, στην ίδια του την ύπαρξη. Μπορούσε νά πιστεύει ότι ο Θεός τον βλέπει, αλλά ποτέ ότι θά μπορούσε νά κατοικήσει μέσα στον ίδιο, στην ίδια του την ύπαρξη. Πάντα ο άνθρωπος ένιωθε την ευτέλειά του. Άλλά ἐδῶ εἶναι ὅτι αὐτή την ἀλήθεια μᾶς τήν ἀποκαλύπτει ὁ ἴδιος ὁ Θεός καί μᾶς λέει ὅτι ἔρχεται νά κατοικήσει μέσα μας.

Ἐπίσης στην Παλαιά Διαθήκη –ἀνανεώνεται καί στην Καινή Διαθήκη– λέει ὁ Θεός: *Θά γίνετε ὁ λαός μου, καί ἐγώ θά γίνω ὁ Θεός σας. Θά γίνω ὁ Πατέρας σας, κι ἐσεῖς τά παιδιά μου, οἱ θυγατέρες μου καί τά ἀγόρια μου. Καί ἐγώ «ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν», θά ἔρθω νά περπατήσω μέσα στίς ὑπάρξεις σας.*⁴ Ὅχι στίς ψυχές σας, ἀλλά στίς ὑπάρξεις σας! Αὐτό δείχνει μιὰ δυναμικότητα, ὅτι ὁ Θεός ἔρχεται νά κατοικήσει δυναμικά, ὄχι παθητικά. Αὐτό τό ἐμπεριπατῶ δείχνει μιὰ δυναμικότητα, ὅτι ὁ Θεός κατοικεῖ μέσα μας καί ὅτι ἡ θεία ἐνέργεια ἐνεργεῖ μέσα μας.

Προσέξτε ἐδῶ, νά κάνω μιὰ διάκριση οὐσιοδέσποτη. Ὅταν λέω πῶς ὁ Θεός κατοικεῖ μέσα μας, δέν ἐννοῶ βέβαια ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ μέσα μας. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι δυνατόν ποτέ νά ἐνωθεῖ, νά ταιριάζει μέ τήν κτιστή δημιουργία. Αὐτό ὑπάρχει μόνο στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἔχουμε τήν ἔνωση θείας καί ἀνθρώπινης φύσεως. Ἀλλά μόνο στον Ἰησοῦ Χριστό· ὅπου ἄλλοῦ, ὅταν λέμε ὅτι ὁ Θεός ὑπάρχει, βρίσκεται, κατοικεῖ, σημαίνει ὅτι δρᾷ μέ τίς ἐνέργειές Του, καί ὄχι μέ τήν οὐσία Του.

4. Λευιτ. 26, 11-12. Β΄ Κορ. 6, 16-18.

Νά σᾶς πῶ ἓνα μικρό παράδειγμα. Ὅταν λέμε ὅτι ὁ ἥλιος μπῆκε ἀπό τό παράθυρό μας, καί τόν ἔχουμε μέσα στό δωμάτιό μας, βέβαια δέν ἦρθε ὁ ἥλιος, ὡς οὐράνιο σῶμα, νά μπεῖ μέσα στό δωμάτιό μας, δέν χωράει, δέν εἶναι δυνατόν· θά μᾶς ἔκαιγε, θά ἦταν ἀδύνατο, ἀδιανόητο! ἀλλά ἔρχεται τό ἡλιακό φῶς, καί λέμε ὅτι ἔχουμε τόν ἥλιο μέσα στό σπίτι μας, δηλαδή τήν ἐνέργειά του.

Ἔτσι κι ἐδῶ, ἡ ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἔρχεται καί κατοικεῖ μέσα μας. Τήν ὁποία ὁμως ἄκτιστη ἐνέργεια τή στέλνει καί ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα, γιατί εἶναι μία οὐσία· γι' αὐτό ἀκριβῶς λέει «ἐλευσόμεθα», θά ἔλθουμε. Οὐδέποτε ἔρχεται μόνο ὁ Πατήρ ἢ μόνο ὁ Υἱός ἢ μόνο τό Πνεῦμα τό Ἅγιο.

Τό ὅτι πραγματικά παίρνουμε τόν Θεό, ὅχι μόνο μέσα στήν ψυχή μας, ἀλλά καί στό σῶμα μας, ἀπόδειξη εἶναι ὅτι ὅταν κοινωνοῦμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, δέν ἀνοίγουμε φυσικά τό πνευματικό μας στόμα, ἀλλά ἀνοίγουμε τό σωματικό μας στόμα.

Τό ἔχετε αὐτό τό πράγμα ὑπολογίσει; τό ἔχετε σκεφτεῖ;... ὅτι τό στόμα μας –τοῦτο, ρεαλιστικότερα!– αὐτό ἐδῶ τό στόμα, μέ τά δόντια μας καί μέ τή γλῶσσα μας, τό ἀνοίγουμε γιά νά πάρουμε τόν Ἰησοῦ Χριστό; Αὐτό σημαίνει ὅτι Τόν δεχόμαστε ὡς ὁλόκληρη ὑπαρξη, καί σωματικά καί πνευματικά, καί στό σῶμα μας καί στήν ψυχή μας. Αὐτό εἶναι μιά μεγάλη ἀλήθεια.

Βλέπετε λοιπόν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, πράγματι, εἶναι κατοικητήριο, ναός τοῦ Θεοῦ.

Ὑπάρχει ὁμως καί μιά δεύτερη μεγάλη ἀλήθεια γιά τό ἀνθρώπινο σῶμα, ἡ ὁποία –τί νά πῶ;– ἀνεβάζει

πολύ τήν ἀξία *ἄνθρωπος*. Αὐτή εἶναι ὅτι τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ!

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στό ἴδιο κεφάλαιο, στήν ἰδια ἐπιστολή, λέει: «οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐσιν;»⁵. Δέν γνωρίζετε ὅτι τά σώματά σας εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ; δηλαδή τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ;...

Εἶδατε; δέν λέει οἱ *ψυχές* σας· λέει *τά σώματά* σας!... Εἶναι πολύ φυσικό αὐτό, γιατί ὅταν κοινωνοῦμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τά δεχόμαστε καί μέ τό σῶμα μας καί μέ τήν ψυχή μας, μέ τήν ὑπαρξή μας ὁλόκληρη.

Ἐδῶ, μάλιστα, προβάλλεται ἰδιαίτερως τό σῶμα, διότι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔχει λόγους νά τό προβάλλει· λόγους ἠθικῆς καί σωφροσύνης. Δέν μπορούμε νά σπαταλᾶμε τό σῶμα μας στήν ἀνηθικότητα. Προβάλλει τό σῶμα γιά νά δείξει ὅτι ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος, καί τό σῶμα του δηλαδή, γίνεται μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Μάλιστα ἐνώνεται κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε δέν θά εἴχαμε καμμία τελειότερη ἔνωση ἀπ' αὐτή πού ἔχουμε.

Ὁ Νικόλαος Καβάσιλας, ἓνας θεολόγος Βυζαντινός, σέ ἓνα σπουδαῖο του βιβλίο, τό *Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς*, λέει ὅτι τά ροῦχα πού φοροῦμε μπορούν νά μᾶς τά ἀφαιρέσουν, ἀλλά καί ὅποιοδήποτε ἀντικείμενο πού ἔχουμε στήν κατοχή μας μπορούν νά μᾶς τό πάρουν, γιατί ἡ ἔνωση πού ἔχουμε μέ τά πράγματά μας εἶναι μηχανική. Μποροῦν ἀκόμα, σέ ἓνα ἐνδεχόμενο

5. Α' Κορ. 6, 15.

μαρτύριο, νά μᾶς γδάρουν, δηλαδή νά μᾶς ἀφαιρέσουν τό δέσμα μας, πού εἶναι πιά στενά δεμένο μέ ἑμᾶς, ἢ ἄλλα μέλη τοῦ σώματός μας, ἀκόμα καί νά μᾶς πάρουν τό κεφάλι μας! Μποροῦν νά μᾶς σπάσουν, νά μᾶς βγάλουν τά κόκκαλά μας, νά μᾶς συντρίψουν... Ἀλλά δέν μποροῦν νά μᾶς χωρίσουν ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό!... Καί μάλιστα μένουμε ἐνωμένοι κατά τέτοιον τρόπο, πού εἶναι καταπληκτικό!⁶

Μέ τήν εὐκαιρία νά σᾶς πῶ ἐδῶ, ἴσως νά μή τό ξέρετε, γνωρίζετε γιατί θαυματουργοῦν τά λείψανα τῶν Ἁγίων, τά κόκκαλά τους; Διότι, ὅσο ζοῦσαν, εἶχαν ἐνωθεῖ μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό. Ὅ,τι καί νά τά κάνουμε, νά τά κάψουμε, νά τά ἀλλοιώσουμε, νά τά πετάξουμε... δέν μποροῦμε νά τά χωρίσουμε ἀπό τήν ἔνωσή τους μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό· εἶναι ἀναπόσπαστα μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Κι ὅταν θ' ἀναστηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, τότε θά ἀναδειχθοῦν πραγματικά μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, γιατί θά εἶναι μέσα στήν Ἐκκλησία Του τήν θριαμβεύουσα, δηλαδή στή Βασιλεία Του.

6. *Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς*, Λόγος C', 20: «Οὐ κινήσομεν τοὺς πόδας, οὐκ ἐκτενοῦμεν χεῖρας ἐπὶ τι πονηρόν, ἂν ἐνεργὸν ἐν τῇ ψυχῇ τὸν περὶ τούτων ἔχωμεν λόγον ὡς ἄρα Χριστοῦ μέλη ταῦτα καὶ ἱερά καὶ καθάπερ φιάλη τὸ ἐκείνου φέρουσιν αἷμα, μᾶλλον δὲ ὅλον αὐτὸν ἐνδέδυνται τὸν Σωτῆρα, οὐ καθάπερ ἱμάτιον οὐδ' ὥσπερ αὐτὸ τὸ σύμφυτον δέσμα, ἀκριβέστερον δὲ τοσοῦτον ὅσον καὶ αὐτῶν τῶν ἁρμονιῶν καὶ αὐτῶν τῶν ὁσῶν τὸ ἐνδυμα τοῦτο τοῖς ἐνδεδυμένοις πολὺν συμτέφνκε μᾶλλον. Τὰ μὲν γὰρ δύναται ἂν τις καὶ μὴ βουλομένων ἀποτεμεῖν, τὸν Χριστὸν δὲ οὐδ' ἂν εἷς οὐχ ἐκόντας εἶναι περιδῦσαι τοὺς ἅπαξ ἐνδυσάμενους, οὐ τῶν ἀνθρώπων, οὐ τῶν δαιμόνων, "οὐ τὰ ἐνεστώτα, φησὶ Παῦλος, οὐ τὰ μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτ' ἄλλη κτίσις ἐτέρα", καὶ ὅπως οὐκ ἐκτενοῦν δυνάμει κρατῆρ».

Βλέπετε τί σύνδεσμο μπορεί νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό;... Εἶναι ἕνας σύνδεσμος πολύ πέρα ἀπό ἐκεῖνον πού μπορεί νά ἔχω ἐγώ μέ τό πετοῖ μου. Δέν λέω μέ τά ροῦχα μου, ἀλλά μέ τό πετοῖ μου τό ἴδιο!... Ὑπάρχει μιὰ στενότατη σύνδεση. Αὐτό εἶδατε πόσο τόν ἀνεβάζει τόν ἄνθρωπο· τόν κάνει πάρα πολύ σπουδαῖο, πάρα πολύ μεγάλο.

Θά λέγαμε ἄλλη μιὰ φορά –σᾶς τό ἔχω ξαναπεῖ ὅταν μιλούσαμε γιά τήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ σ' ἐμᾶς– ὅτι τό σῶμα μας εἶναι ὅπως τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι ὅπως τό σῶμα τό δικό μας, ἀλλά ἐμεῖς εἴμαστε ὅπως τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Μέ βάση αὐτό τό σχέδιο γίναμε ἐμεῖς. Γι' αὐτό ἡ ἀνθρώπινη κατασκευή παίρνει αὐτήν τήν ἀνυπολόγιστη ἀξία της, ἐπειδή γίναμε μέ τό ἀχνάρι, μέ τό ἀρχέτυπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός δέν ἔγινε κάτι ἄλλο, ἀλλά ἔγινε ἄνθρωπος, αὐτό πού εἴμαστε ἐμεῖς· αὐτό μᾶς δίνει τήν ἀξία. Παίρνουμε αὐτήν τήν ἀξία γιατί ὁ Θεός ἔγινε αὐτό πού εἴμαστε ἐμεῖς.

Ξέρετε, παιδιά, ἂν κάποτε τά συνειδητοποιήσουμε ὅλα αὐτά, θά ἀρχίσουμε νά εὐλαβούμεστε τό σῶμα μας· πάρα πολύ νά τό εὐλαβούμεστε! Γι' αὐτό, βλέπετε, ὅταν κηδεύουμε ἕναν ἄνθρωπο, ἔχουμε κεριά γύρω στό φέρετρό του, καί θυμιάζουμε τόν νεκρό ἄνθρωπο. Ἀλλά καί τόν ζωντανό ἄνθρωπο τόν θυμιάζουμε. Γιατί; Γιατί εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί γιατί ἔχει πολύ μεγάλη ἀξία, πάρα πολύ μεγάλη! Δέν μπορεί νά φανταστεῖ κανεῖς, δέν τό συλλαμβάνει... Οὔτε ἐγώ μπορῶ νά τό συλλάβω, οὔτε ἐσεῖς· εἶναι ἕνα μυστήριο τό πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία του. Ξέρετε πότε θά δοῦμε τήν ἀξία

άνθρωπος; Μόνο όταν φύγουμε από τόν παρόντα κόσμο, παιδιά, και βρεθοῦμε, μέ τήν κοινή ἀνάσταση, στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μόνο ἐκεῖ θά ἀντιληφθοῦμε τί ἀξία ἔχει ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη.

Πρέπει νά ποῦμε ἀκόμα ὅτι τό σῶμα, ὡς κατασκευή, δέν ἔγινε ἀπό τόν Θεό γιά νά φυλακίσει τήν ψυχή, κατά τίς πλατωνικές δοξασίες.⁷ Ὅταν δηλαδή θά ἔκανε τήν ψυχή ὁ Θεός, δέν θά ἐρχόταν νά τή φυλακίσει μέσα στό ἀνθρώπινο σῶμα, ὅπως ἐπινόησαν οἱ ἄνθρωποι, φαντάστηκαν καί γνωμοδότησαν. Ὁχι. Ἀπλούστατα διότι ἡ ψυχή εἶναι τό ἄλλο μισό τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως, καί δέν θεωρεῖται ἄνθρωπος κάποιος, ὅταν δέν ἔχει σῶμα ἢ ὅταν δέν ἔχει ψυχή. Δέν εἶναι λοιπόν ἡ ψυχή ὁ κυρίως ἄνθρωπος, οὔτε τό σῶμα του εἶναι ἡ φυλακή του.

Τό λέω αὐτό γιατί τώρα, μέ τόν Βουδδισμό, πού εἰσῆλθε στή Δύση, καί στήν Ἑλλάδα, τέτοιες δοξασίες μπορεῖ νά τίς ἀκούσετε· ὅτι δῆθεν ὁ ἄνθρωπος, μέ τίς ἀλλεπάλληλες μετενσαρκώσεις, περνᾷ διάφορα στάδια καθάρσεως, γιά νά γίνει στό τέλος ἓνα καθαρό πνεῦμα!...⁸

7. Κατά τόν Πλάτωνα, ἡ ψυχή μπορεῖ νά φύγει ἀπό τόν κόσμο τῶν ἰδεῶν καί νά εἰσέλθει στόν κόσμο τῶν αἰσθητῶν μέσω τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Ἀπό ἐκείνη τή στιγμή τό σῶμα ἰσοῦται μέ σῆμα, τάφο, φυλακή τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτό καί ἡ ψυχή ἐπιδιώκει συνεχῶς τήν φυγή της ἀπό τό σῶμα (Γοργίας 493.α.3-3: «καί ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τέθναμεν· ἤδη γάρ του ἔγωγε καί ἤκουσα τῶν σοφῶν ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν καί τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῖν σῆμα...»).

8. Σύμφωνα μέ τή θεωρία αὐτή –πού διατυπώθηκε πρῶτα ἀπό τοὺς Ὀρφικούς καί κατόπιν ἀπό τόν Πλάτωνα– οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων ἀρχικά ἦσαν πνεύματα, ξέπεσαν στή γῆ ἀπό τόν οὐράνιο χώρο, ὅπου κατοικοῦσαν, καί περιβλήθηκαν ὑλικό σῶμα. Ἔτσι ἡ

Δέν ὑπάρχει πιό δαιμονικό δόγμα ἀπό αὐτό, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά καταλήξει ἓνα καθαρό πνεῦμα!... Γιατί, σ' αὐτή τήν περίπτωση, ἔχουμε τήν ἄρνηση τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἐάν δηλαδή ὁ ἄνθρωπος καταλήγει νά γίνει ἓνα καθαρό πνεῦμα, ἀπαλλαγμένο ἀπό τόν ὕλικό παράγοντα, τό σῶμα, πῶς εἶναι δυνατόν τότε ὁ Θεός νά ἔρθει νά μπεῖ μέσα σ' ἓνα ἀνθρώπινο σῶμα, πού θεωρεῖται ὡς κάτι ἀκάθαρτο;...

Γι' αὐτό, ἂν πηγαινε κανεῖς στούς Βουδδιστές νά κηρύξει τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, θά ἦταν γι' αὐτούς κάτι ἀκατανόητο, ἀσύλληπτο. Θά μπορούσαν καί αὐτοί νά ποῦν μέ τή σειρά τους ὅ,τι εἶπαν καί οἱ Ἀθηναῖοι στόν ἀπόστολο Παῦλο· «ἀκουσόμεθά σου πάλιν»⁹, καλά, καλά, θά σέ ἀκούσουμε πάλι!

Καί τό δυστήχημα εἶναι ὅτι Χριστιανοί, Ὁρθόδοξοι μάλιστα, στήν πατρίδα μας, δέχονται βουδδιστικές θέσεις! Κι ἐδῶ στή Λάρισα κάτι ἔχουν, καί μάλιστα ἐτοιμάζουν καί μιά διάλεξη στίς 15 τοῦ Ἀπριλίου στό

ὕλη καί ἡ ἀπόλαυση τοῦ ὕλικου κόσμου θεωρεῖται ὡς κάτι τό ἀμαρτωλό καί ἀκάθαρτο, τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι δεσμοτήριο τῆς ψυχῆς, ἀπό τό ὁποῖο ἐκείνη πρέπει νά ἀπελευθερωθεῖ γιά νά ἐνταχθεῖ καί πάλι στόν οὐράνιο κόσμο, στό *ἐπέκεινα*. Ὁ κύκλος τῶν μετενσαρκώσεων δέν συνεχίζεται ἐπ' ἄπειρον. Ὅταν ἡ ψυχὴ διέλθει ὅλα τά στάδια τῆς πνευματικῆς ἐξελιξεώς της, δέν θά ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη νά ἐνσαρκωθεῖ πάλι· τότε θά ἐπέλθει ἡ ἔνωση της μέ τήν *Συμπαντικὴ Ἀρχή* (τόν Θεό), ὁ σκοπός θά ἔχει ἐκπληρωθεῖ. Ἡ δοξασία τῆς μετενσαρκώσεως στή δυτικὴ σκέψη δέν κινεῖται στά πλαίσια μιᾶς ἀπλῆς αὐτονομημένης πίστεως, ἀλλὰ ἀποτελεῖ βασικὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, τῆς Θεοσοφίας καί τοῦ Πνευματισμοῦ, τά ὁποῖα συνιστοῦν τούς τρεῖς ἄξονες τοῦ συγκρητιστικοῦ πανθηρησκειακοῦ συστήματος τῆς *Νέας Ἐποχῆς*.

9. Πράξ. 17, 32.

Ἐμπορικό καί Βιομηχανικό Ἐπιμελητήριο. Εἶναι νά ἀπορεῖ κανεῖς, πῶς μποροῦν νά ὑπάρχουν Χριστιανοί καί νά παρασύρονται ἐκεῖ!... Πῶς ἐξηγεῖται;

Δέν ἔχουμε ἄλλη ἐξήγηση, παρὰ μόνο ὅτι ὑπάρχει μιὰ βαθειά ἄγνοια. Ἄν ξέραμε τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος καί πόσο ψηλά στέκεται, ποιὰ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη κατασκευή, ἀναμφισβήτητα δέν θά φθάναμε σ' αὐτό τό κατάντημα. Ἴσως νά διακρίνετε ἐδῶ καί τήν μεγάλη ἀξία τῶν μαθημάτων πού κάνουμε καί τήν ἐπικαιρότητά τους. Τό ὑπογραμμίζω αὐτό· τήν ἐπικαιρότητά τους!

Τό ἀνθρώπινο σῶμα, παιδιά, θά ἀπολαύσει τά ἀγαθά τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἢ τήν τιμωρία τῆς Κολάσεως, μαζί μέ τήν ψυχή. Εἶναι ἐπόμενο, ἀφοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σῶμα καί ψυχή ἦταν ἐνωμένα, ἀλλά καί μετά τήν ἀνάσταση θά παραμένουν ἔτσι, ἐνωμένα.

Τί θά πεῖ *ζωή*, παρακαλῶ, καί τί *θάνατος*;

Σᾶς διαβάξω κάτι ἀπό τά σωζόμενα λόγια τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου· ἀκοῦστε μία ὠραία ρήσις: «*Ζωή ἐστίν ἡ ἔνωσις καὶ συνάφεια τοῦ νοός καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· ὁ δὲ θάνατός ἐστιν, οὐκ ἀπώλεια τῶν συναφθέντων, ἀλλὰ διάλυσις τῆς γνώσεως αὐτῶν· τῷ γὰρ Θεῷ πάντα σώζεται καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν*»¹⁰.

Τί εἶναι ἡ *ζωή*; Εἶναι ἡ ἔνωση καί ἡ συνάφεια τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος. Καί τί εἶναι ὁ *θάνατος*; Δέν εἶναι ἡ ἀπώλεια ἐκείνων πού ἐνώθηκαν, ἀλλὰ ἀπλῶς ὁ χωρισμός, εἶναι ἡ διάλυση τῆς γνώσεώς τους. Γιά τόν Θεό, καί τά δύο μέρη, πού δέν ἔχουν πιά συνάφεια μεταξύ τους, ψυχή καί σῶμα, διασώζονται καί μετὰ τή

10. *Φιλοκαλία*, τόμ. Α΄, 93, ἐκδ. Παν. Τζελάτη, Ἀθήναι 1893, σ.17.

διάλυσή τους. Γι' αυτό θά ἐπιφέρει καί τήν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν ὁ Θεός· εἶναι ὁ μόνος δυνατός πού μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό.

Εἶναι τόσο μεγάλο μυστήριο, πού βέβαια τό μυαλό τοῦ ἀνθρώπου δέν τό χωράει. Ἀλλά ἔχουμε τήν βεβαιότητα ἀπό τό γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστός εἶναι «ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν»¹¹, εἶναι ὁ πρῶτος πού ἀνέστη, πού δέν ξαναπεθαίνει πιά, καί ζεῖ στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Ὅταν θά ἀναστηθοῦμε, θά παρασταθοῦμε καί μέ τό σῶμα μας ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ δικαίου Κριτοῦ. Θά δώσουμε λόγο στόν Θεό γιά ὅ,τι πράξαμε, ὅχι μόνο μέ τήν ψυχή μας, ἀλλά καί μέ τό σῶμα μας. Διότι νήστεψα; θά πάρω τόν ἔπαινο· πόρνευσα; θά πάρω τήν τιμωρία, πού αὐτά ἀναφέρονται στό σῶμα.

Γι' αὐτό λέει καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος χαρακτηριστικά: «*πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν, ὃ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει*»¹². Εἶδατε ποῦ ἁμαρτάνει; Ἀμαρτάνει «*εἰς τὸ ἴδιον σῶμα*», στό δικό του σῶμα! Λοιπόν, θά δώσω λόγο στόν Θεό καί γιά ὅ,τι ἐργάστηκα μέ τό σῶμα μου, εἴτε ἀγαθό εἴτε κακό.

Εἶναι δόγμα πίστεως τῆς Ἐκκλησίας μας αὐτό, ὅτι θά δώσουμε λόγο στόν Θεό, καί μέ τήν ψυχή, καί μέ τό σῶμα. Ἄν κοπίασα γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ σωματικά, ἴδρωσα, κουράστηκα, ἀρρώστησα γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, θά ἔχω τόν ἔπαινο καί στό σῶμα μου· πῶς; θά δοξαστεῖ κι ἐκεῖνο.

11. Κολ. 1, 18. Ἀποκ. 1, 5.

12. Α΄ Κορ. 6, 18.

Θυμηθεῖτε τό δοξασμένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ στή Μεταμόρφωση. Εἶπε ὁ Χριστός: «οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν»¹³. Οἱ δίκαιοι θά λάμπουν σάν τόν ἥλιο, ὅταν θά ἀναστηθοῦν μέ τό σῶμα τους. Ἀλλά καί στήν Κόλαση οἱ ἁμαρτωλοὶ θά εἶναι μέ τό σῶμα τους. Αὐτό σημαίνει ὅτι θά δώσουν λόγο καί μέ τό σῶμα τους καί αὐτοί. Καί θά βασανίζονται στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων καί μέ τό σῶμα τους· ὄχι μόνο μέ τήν ψυχὴ τους.

Ὅπως βλέπετε λοιπόν, παιδιά, τό σῶμα ἔχει καί αὐτό τήν ἀξία του.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στήν Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή του, λέει: «ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν»¹⁴, περιμένουμε τὴ λύτρωση τοῦ σώματος μας μέ λαχτάρια. Τὴν περιμένουμε μέ λαχτάρια! Μὴ ξεχνᾶμε δὲ πὼς ὅλη ἡ δομὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἡ σωτηρία ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπου, καί τῆς ψυχῆς του, καί τοῦ σώματός του.

Καί τώρα τίθεται τό ἐρώτημα: *Ποιά στάση πρέπει νά κρατήσουμε ἀπέναντι στοῦ σῶμα μας, ἀφοῦ μάθαμε αὐτά τὰ στοιχεῖα;*

Καταρχάς, θά ἤθελα νά σᾶς δείξω τί στάση κρατάει ὁ κόσμος, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι πού δέν ἔχουν καμμία γνώση ὅλων αὐτῶν πού εἶπαμε, ἢ πού μπορεῖ νά ἔχουν γνώση, ἀλλὰ τὴν περιφρονοῦν, καί δέν δίνουν καμμία σημασία, δηλαδή δέν πιστεύουν.

Χωρὶς νά ἀνατρεῖξω σέ σύγχρονα δεδομένα, θά πάω στοῦ βιβλίου Σοφία Σολομῶντος, στοῦ 2ο κεφάλαιο,

13. *Ματθ.* 13, 43.

14. *Ρωμ.* 8, 23.

στίχους 1-11, πού ἐκεῖ ἀναφέρει κατὰ ὑποδειγματικό, κλασσικό τρόπο, τό πῶς μιλοῦν οἱ ἁμαρτωλοί ἄνθρωποι, οἱ ἄπιστοι, πού δέν ἔχουν καμμία γνώση –ἢ δέν θέλουν νά ἔχουν γνώση– τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Εἶναι κλασσικός τύπος. Θά σᾶς διαβάσω μόνο ἓνα τμήμα, καί γρήγορα-γρήγορα κάτι θά σχολιάσω· ἀκοῦστε τί λέει:

«Εἶπον γάρ ἐν ἑαυτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς· ὀλίγος ἐστὶ καὶ λυπηρὸς ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ᾧδου»¹⁵. Δηλαδή οἱ ἁμαρτωλοί καί ἀσεβεῖς ἄνθρωποι εἶπαν ἀπό μέσα τους ἀναλογιζόμενοι, ὅχι βέβαια ὀρθά: *Λίγη καὶ λυπηρὴ εἶναι ἡ ζωὴ μας, καὶ δέν ὑπάρχει θεραπεία στό τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, καὶ δέν ὑπάρχει ποτέ κανεῖς γνωστός πού νά γύρισε ἀπό τόν Ἄδη πίσω.*

Τί εἶπαν αὐτοί; Ὅτι ἡ ζωὴ τους εἶναι μικρὴ καὶ γεμάτη ἀπό λύπες, καὶ δέν ὑπάρχει πιά θεραπεία τοῦ κακοῦ ὅταν φτάσουν νά πεθάνουν, δέν μποροῦν νά ξαναγυρίσουν, καὶ δέν ξέρουν κανέναν πού νά γύρισε πίσω ὅταν πέθανε καὶ κατέβηκε στόν Ἄδη. Κανεῖς δέν γύρισε πίσω!

Τί παρατηρήσεις ἔχουν; Ἐντελῶς φυσικές. Γιατί; Τούς λείπει ἡ γνώση τῆς αἰτίας πού ὁ ἄνθρωπος ἔφθασε νά πεθάνει. Τούς λείπει ἡ γνώση τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Τά ἴδια μάλιστα τά ἀκοῦμε καὶ στήν καθημερινή μας ζωὴ. Πόσοι εἶναι ἐκεῖνοι πού λένε καὶ ποιός γύρισε πίσω νά μᾶς πεῖ τί ὑπάρχει ἐκεῖ κάτω;...

15. Σοφ. Σολομ. 2, 1.

Καί τό λένε μάλιστα ειρωνικά, σάν νά πρόκειται γιά πράγματα μέ τά όποια μπορούμε νά παίζουμε... ένώ εἶναι τόσο πολύ σοβαρά.

Συνεχίζουν νά λένε: «ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγεννήθημεν». Πώ-πώ... Εἶδατε; «αὐτοσχεδίως ἐγεννήθημεν»!... δηλαδή γίναμε ἔτσι, κουτουροῦ, στήν τύχη! Ἄν ἔπρεπε νά τό διατυπώσουμε αὐτό μέ ἕναν σύγχρονο ὅρο, θά λέγαμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος παρήχθη ἀπό τή νεκρή ὕλη αὐτομάτως. Εἶναι ἡ γνωστή μας αὐτόματη γένεση, καί τῶν φυτῶν καί τῶν ζώων καί τῶν ἀνθρώπων.¹⁶

Δηλαδή στριφογύριζαν, λένε, τά μόρια τῆς ὕλης, στριφογύριζαν, στριφογύριζαν... καί ἔφτιαξαν τή ζωή! Καί ἀπό ἐκεῖ ἄρχισαν νά στριφογυρίζουν πάλι καί νά στριφογυρίζουν, καί ἔφτιαξαν τούς ἀτελεστεροὺς ὀργανισμούς! Κι ἀπό ἐκεῖ στριφογύριζαν καί πάλι στριφογύριζαν, κι ἔφτιαξαν τόν ἄνθρωπο! Τυχαῖα λοιπόν, ὅλα τυχαῖα! Ποιός Θεός μᾶς δημιουργήσε... κανένας! Εἶδατε πῶς τό λέει ἐδῶ; «αὐτοσχεδίως ἐγεννήθημεν»!

»Καί μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐχ ὑπάρξαντες»· καί μετὰ ἀπό αὐτό θά εἴμαστε σάν νά μήν ὑπῆρξαμε ποτέ.

Ὁ Σάρτρ,¹⁷ αὐτός ὁ Γάλλος φιλόσοφος, ὁ ὑπαρξιστής-μηδενιστής, ἔλεγε: Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Ὅπως σέ μιὰ ἡρεμούσα ἐπιφάνεια νεροῦ ξεπροβάλλει γιά μιὰ στιγμή ἕνα συντριβανάκι, δηλαδή ἕνα μέρος τοῦ νεροῦ ζωντανεύει, παίρνει ὑπόσταση, καί μετὰ ξαναπέφτει κάτω στό νερό καί χάνεται, καί πάλι ἡρεμεῖ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, ἔτσι, λέει, εἶναι ὁ ἄνθρωπος!...

16. Βλ. *Ἡ Γένεσις*, Τόμ. Α΄, Μάθημα 7ο, Ἱ.Μ.Κομνηνίου, σ. 162.

17. Βλ. Μάθημα 18ο, ὑπόσημ. 3, σσ. 147-148.

Ἀπό τήν ὕλη, ἀνεβαίνει ὁ ἄνθρωπος, ἀναδεικνύεται, ξανακατεβαίνει στήν ὕλη καί χάνεται. Εἶδατε πῶς τό ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, στήν ἐποχή τοῦ Σολομῶντος, αὐτό; «καί μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὥς οὐχ ὑπάρξαντες»... καί μετὰ ἀπ' αὐτό σάν νά μὴν ὑπήρξαμε ποτέ!

»ὅτι καπνὸς ἡ πνοὴ ἐν ρίσιν ἡμῶν, καὶ ὁ λόγος σπινθήρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν· γιατί ἡ πνοή στή μύτη μας εἶναι σάν ἓνας καπνός, καί ὁ λόγος μας σάν μία σπίθα, ἓνας σπινθήρας, πού βγαίνει ἀπό τήν κίνηση τῆς καρδιᾶς μας. Δέν ὑπάρχει ψυχή, ἔλεγαν.

Τί λέει ὁ ὕλισμός; Ἄν ἀνοίξετε τό *Μικρό Φιλοσοφικό Λεξικό*,¹⁸ πού εἶναι ὕλιστικό, θά δεῖτε τί λέει ὅτι εἶναι ἡ ψυχή. Λέει πῶς εἶναι μία ἐνέργεια τῆς ὕλης, μία μορφή τῆς ὕλης· δέν εἶναι τίποτα ἄλλο. Εἶναι ἀκριβῶς ὅπως τό ἠλεκτρικό ρεῦμα σέ ἓναν λαμπτήρα, πού μόνο ὅταν τόν διαρρέει ἔχουμε φῶς, ἐνῶ ὅταν δέν τόν διαρρέει δέν ἔχουμε, δέν ἀνάβει ὁ λαμπτήρας, καί εἶναι ἄχρηστος, ἢ ὅπως ἡ φωτιά σέ μία σόμπα, πού ἂν σβῆσει ἡ φωτιά εἶναι ἄχρηστη ἡ σόμπα. Ἔτσι λέει πῶς εἶναι καί ἡ ἀνθρώπινη ψυχή· μία ἐνέργεια τοῦ σώματος, μία μορφή τῆς ὕλης, γιατί ξέρουμε πράγματι ὅτι ἡ ἐνέργεια εἶναι μία μορφή τῆς ὕλης.

Ἀλλά αὐτό εἶναι ἡ ψυχή;... *Ναί, αὐτό εἶναι ἡ ψυχή!...* Βλέπετε λοιπόν πῶς σκέπτονται!

»οὐ σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὥς χαῦνος ἀήρ». Ὅταν σβῆσει, φύγει ἡ ἐνέργεια αὐτή, καταπαύσει, τότε ὁ ἄνθρωπος γίνεται τέφρα, γίνεται στάχτη· τίποτα ἄλλο. Χάνε-

18. Βλ. *Πληρὲς Μικρό Φιλοσοφικό Λεξικό*, Rozental Mark M.-Yudin Pavel, ἐκδ. Κ. Ἀναγνωστίδη, Ἀθήναι 1963, σσ. 613-614.

ται αὐτή ἡ ἐνέργεια, «διαχυθήσεται τὸ πνεῦμα ὡς χαῦ-
νος ἀήρ», διαχέεται, σκορπίζεται ἡ ἐνέργεια μέσα στή
δημιουργία σάν κούφιος ἄνεμος· τίποτα ἄλλο.

»καὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ»·
καὶ τὸ ὄνομά μας θά χαθεῖ μέ τόν χρόνο, θά ξεχαστεῖ,
«καὶ οὐθεὶς μνημονεύσει τῶν ἔργων ἡμῶν· καὶ παρε-
λεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἵχνη νεφέλης καὶ ὡς ὁμίχλη
διασκεδασθήσεται διωχθεῖσα ὑπὸ ἀκτίνων ἡλίου καὶ
ὑπὸ θερμότητος αὐτοῦ βαρυνθεῖσα. σκιᾶς γὰρ πάρο-
δος ὁ βίος ἡμῶν», καὶ κανεῖς δέν θά θυμᾶται τὰ ἔργα
μας, γιατί πέρασμα σκιᾶς εἶναι ἡ ζωὴ μας, «καὶ οὐκ
ἔστιν ἀναποδισμὸς τῆς τελευτῆς ἡμῶν, ὅτι κατεσφρα-
γίσθη, καὶ οὐδεὶς ἀναστρέφει», καὶ δέν ὑπάρχει πισω-
γύρισμα, κανεῖς δέν ξαναγυρίζει πίσω· τὰ πράγματα
ἔτσι δημιουργήθηκαν, κατασκευάστηκαν, κατασφραγι-
στηκαν, καὶ κανεῖς δέν γυρίζει πίσω.

Ἐμεῖς ὅμως ξέρουμε ὅτι ξαναγυρίζουμε, ὅτι ἔχου-
με ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Μιλοῦν οἱ ὑλιστές τοῦ 10ου
αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ!... Ἀλλά καὶ σήμερα ἔτσι μιλᾶνε.
Εἶδατε ταυτότητα ἰδεῶν;...

»Δεῦτε οὖν»... Ἄ, τώρα τὸ πρακτικὸ συμπέρασμα!
Βλέπετε; ὅπως θά τοποθετήσεις τὴ φιλοσοφία σου, ἀν-
τίστοιχη θά εἶναι καὶ ἡ ζωὴ σου. Τί λένε; τὰ ἐπακόλου-
θα τῆς φιλοσοφίας τους. Τί θά πεῖ ὁ Χριστιανός, πού
ξέρει ποιά εἶναι ἡ ἀξία τοῦ σώματος; τὰ ἐπακόλουθα
τῆς πίστεώς του. Ἀκοῦστε λοιπὸν τί λένε οἱ ὑλιστές:
«δεῦτε οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν καὶ
χρησώμεθα τῇ κτίσει ὡς ἐν νεότητι σπουδαίως»· ἐλᾶ-
τε λοιπὸν νά κάνουμε χρῆση τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν,
νά ἀπολαύσουμε ὅ,τι ὑπάρχει μέσα στή δημιουργία,

σάν νέοι άνθρωποι, νά διασκεδάσουμε, νά φᾶμε, νά πιούμε...!

»οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύρων πλησθῶμεν», νά μεθύσουμε ἀπό κρασί πολυτελές καί νά γεμίσουμε ἀπό ἄρώματα, «καὶ μὴ παροδευσάτω ἡμᾶς ἄνθος ἄερος¹⁹», νά μὴν περάσει κάτι πού νά μὴν τό μυρίσει ἡ μύτη μας, ἅς μὴ στερηθοῦμε τίποτα ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα ἄνθη, «στεψώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν ἢ μαρανθῆναι», νά στεφανωθοῦμε μέ λουλούδια τριανταφυλλιᾶς, πρὶν μαραθοῦν τὰ λουλούδια, ἀλλὰ καὶ πρὶν καὶ ἐμεῖς μαραθοῦμε.

»μηδεὶς ἡμῶν ἄμοιρος ἔστω τῆς ἡμετέρας ἀγερωχίας». Βλέπετε, κάνουν καὶ προσηλυτισμό! Εἶδατε τὸν προσηλυτισμό ἐδῶ; Ἐλᾶτε· εἴμαστε καὶ ἐμεῖς, ἐλᾶτε κι ἐσεῖς... Κανεῖς λοιπὸν νά μὴ μείνει ἄμοιρος τῆς δικῆς μας ὑπερηφάνειας! Καὶ ξέρετε μέχρι ποῦ φθάνει αὐτὴ ἡ ἀγερωχία; Μέχρι τὸν θάνατο! Ἀγερωχία εἶναι καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῆς εὐθανασίας.

Εὐθανασία, ξέρετε, εἶναι τό νά πεθάνουμε ἀξιοπρεπῶς. Ἔτσι, ὅταν δοῦμε ὅτι παθαίνουμε πᾶρκινσον, παθαίνουμε καρκίνο, παθαίνουμε ἄρρώστιες πού μᾶς φεύγουν τὰ οὖρα ἢ τό μυαλό καὶ τὰ λοιπά, πρὶν συμβοῦν αὐτά, ἐλᾶτε νά αὐτοκτονήσουμε! Τό ἐπιχείρημα τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν αὐτοκτονία εἶναι ὁ ἀξιοπρεπεὶς θάνατος!

Τώρα τελευταῖα, αὐτές τίς μέρες, ὁ ἀντιπρόεδρος μᾶς ἑταιρείας εὐθανασίας, ὁ διάσημος Οὐγγρος φιλόσοφος Κέστλερ αὐτοκτόνησε μαζί μέ τὴ γυναῖκα του.²⁰

19. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή «ἄνθος ἔαρος».

20. Ὁ Koestler αὐτοκτόνησε τὴν 1η Μαρτίου τοῦ 1983.

Γιατί αὐτοκτονεῖτε, διάσημε φιλόσοφε Κέστλερ;
 Γιατί ἔπρεπε νά ζήσουμε καί νά πεθάνουμε ἀξιο-
 πρεπῶς!... Ἀξιοπρεπῶς!...

Ὡστε στό ὄνομα τῆς ἀξιοπρέπειας αὐτοκτονοῦν!
 Ἰδοῦ ἡ ἀγερωχία. Ἐλᾶτε... ἐλᾶτε νά μετέχετε κι ἐσεῖς
 στή δική μας ἀγερωχία!...

»πανταχῇ καταλίπωμεν σύμβολα τῆς εὐφροσύνης,
 ὅτι αὕτη ἡ μερὶς ἡμῶν καὶ ὁ κλῆρος οὗτος»· ἅς ἀφή-
 σουμε παντοῦ τὰ ἵχνη τῆς εὐφροσύνης μας, γιατί αὕτη
 εἶναι ἡ μόνη εὐτυχία καί ὁ προορισμός μας.

Ἐπίσης παίρνουν καί ἠθική στάση ἀπέναντι στήν
 κοινωνία· ἀκοῦστε το:

»καταδυναστεύσωμεν πένητα δίκαιον», νά γίνου-
 με δυνάστες στόν φτωχό καί δίκαιο ἄνθρωπο, «μὴ φει-
 σώμεθα χήρας», νά μὴ λυπηθοῦμε τή χήρα γυναίκα,
 «μηδὲ πρεσβύτου ἐντραπῶμεν πολιάς πολυχρονίους»,
 οὔτε νά ντραποῦμε τὰ ἄσπρα μαλλιά ἐνός ἡλικιωμένου
 ἀνθρώπου. Δηλαδή; ἀσέβεια! Δηλαδή; ἀντικοινωνικές
 πράξεις! Ἔμ, βέβαια... ἐπόμενο εἶναι.

»ἔστω δὲ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης»·
 ἅς εἶναι δέ ἡ δύναμή μας νόμος τῆς δικαιοσύνης... Ἄ,
 δηλαδή τό δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου, πού εἶναι ἡ ζούγ-
 κλα. Τό λιοντάρι τρώει τή μαῖμού, γιατί εἶναι πύ δυνα-
 τό φυσικά. «τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται»· για-
 τί ἡ ἀδυναμία ἀποδεικνύεται ἀνωφελής. Εἶσαι τιποτέ-
 νιος ἐσύ. Ἐγώ σέ τρώω, γιατί ἐσύ δέν εἶσαι τίποτα...
 Ὑπερισχύει τό δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου.

Ὡστε βγαίνει καί ἠθική;

Βεβαίως βγαίνει καί ἠθική· βγαίνει βιοθεωρία ἀ-
 πό τήν ὑλιστική κοσμοθεωρία τους, γιά τή στάση πού

κρατᾶνε ἀπέναντι στό σῶμα, ἀπέναντι στόν ἄνθρωπο· ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι τίποτα, λένε, ἀφοῦ βρέθηκε αὐτοσχεδίως!

Ἐμεῖς ὅμως, παιδιά, ὄχι. Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι τό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ· ἔχει ἀπέραντα μεγάλη ἀξία καί σημασία. Αὐτό τό σῶμα, πού εἶναι εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτό τό σῶμα –τό ὑπογραμμίζω!– θά ἀναστηθεῖ καί θά συναπολαύσει μαζί μέ τήν ψυχή τή θέα τοῦ Θεοῦ. Θά ξαναδοῦμε μέ τά μάτια τοῦ σώματος τό πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ!²¹

Ἐμεῖς αὐτά πρεσβεύουμε καί ἔτσι πρέπει νά σταθοῦμε. Νά φυλάξουμε τό σῶμα μας. Νά τό φυλάξουμε ἀπό τήν ἁμαρτία, τήν ποικίλη ἁμαρτία, ἀλλά κυρίως τήν ἀνηθικότητα, πού προσβάλλει τό ἀνθρώπινο σῶμα. Τήν ἀνηθικότητα κυρίως! Δέν θά πιάσουμε φίλους καί φίλες! δέν θά κάνουμε σαρκικές ἁμαρτίες! δέν θά ἐκθέτουμε τόν ἑαυτό μας σέ καταχρήσεις, νά πίνουμε οἶνοπνευματώδη ἢ νά καπνίζουμε ἢ νά παίρνουμε ναρκωτικά, καί νά καταστρέφουμε τό σῶμα μας! Τό σῶμα μας ἔχει μεγάλη ἀξία. Ἄν ἀρρωστήσει χωρίς τήν ὑπαιτιότητά μας, θά ὑπομείνουμε· ἐάν ὅμως γίνουμε ἐμεῖς οἱ αἴτιοι τῆς ἀσθενείας του ἢ τοῦ θανάτου του, τότε ἔχουμε εὐθύνη. Ἐάν τρέχουμε μέ μεγάλη ταχύτητα καί σκοτωθοῦμε, ἔχουμε εὐθύνη. Γενικά, πρέπει νά σταθοῦμε μέ εὐλάβεια καί σεβασμό ἀπέναντι σ' αὐτό τό δημιούργημα πού λέγεται ἀνθρώπινο σῶμα, ἐπειδή θά κληρονομήσει τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

21. Βλ. Α' Ἰωάν. 3, 3. Ἀποκ. 22, 4.

Αυτά, παιδιά, ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Τώρα δὲν μᾶς μένει παρὰ νὰ δοῦμε καὶ τὴν κατασκευὴ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, πρῶτα ὁ Θεός, τὴν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 10 Ἀπριλίου 1983